

Modelowanie Systemów informacyjnych (MSI)

Informatyka Społeczna

wersja z 2018-11-21

Wykładowca: dr inż. Mariusz Trzaska

mtrzaska@pjwstk.edu.pl, <http://www.mtrzaska.com>

1. Wprowadzenie

Przedmiot poświęcony jest wyposażeniu studentów w umiejętność opracowania modelu pojęciowego dziedziny problemowej oraz osadzenia go w konkretnym środowisku implementacyjnym (zarówno obiektowym jak i relacyjnym). Studenci poznają sposoby realizacji konstrukcji, niezbędnych do osadzenia modelu, a nie istniejących w wybranym języku. Dyskutowane są również elementy związane z użytecznością (w tym jej testowaniem) graficznych interfejsów użytkownika. Wiedza teoretyczna poparta jest praktyczną umiejętnością konstruowania diagramów przypadków użycia oraz klas jak również implementacją struktury danych i logiki biznesowej. W trakcie prac, wykorzystywana jest jedna z fundamentalnych zasad współczesnej inżynierii oprogramowania, polegająca na korzystaniu z istniejących komponentów (ang. Reuse). Każdy ze studentów jest zobowiązany do przeprowadzenia fazy analizy oraz wykonania prac projektowych i implementacyjnych, w oparciu o indywidualne wymagania użytkownika (projekt wielkości 8-12 klas).

2. Plan zajęć

Tabela rekomendowanego sposobu realizacji wykładów, ćwiczeń i laboratoriów w rozbiciu na 15 tygodni		
Nr tyg.	Wykład	Ćwiczenia
1	<ul style="list-style-type: none"> • Obiektowość • Model przypadków użycia	<ul style="list-style-type: none"> • Krótkie przedstawienie założeń przedmiotu oraz projektu • Omówienie zakresu dokumentacji projektowej. • Ćwiczenie różnych pojęć z zakresu obiektowości • Ćwiczenie diagramów <i>Use Case</i>
2	<ul style="list-style-type: none"> • Model obiektowy – cz. 1 • Model obiektowy – cz. 2	Ćwiczenia z diagramu klas.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Model obiektowy – cz. 3 • Diagramy aktywności	Ćwiczenia z diagramu klas i/lub aktywności.

4	Wykorzystanie klas w obiektowych językach programowania:	<ul style="list-style-type: none"> • Kolokwium z diagramu klas. • Ćwiczenia z realizacji klas oraz pojęć pokrewnych w obiektowych językach programowania.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja asocjacji w obiektowych językach programowania • Realizacja asocjacji w obiektowych językach programowania (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ćwiczenia z realizacji asocjacji w obiektowych językach programowania. • Odbiór mini-projektu MP1
6	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja różnych modeli dziedziczenia w obiektowych językach programowania • Realizacja pozostałych, wybranych konstrukcji UML w obiektowych językach programowania 	<ul style="list-style-type: none"> • Ćwiczenia z realizacji dziedziczenia w obiektowych językach programowania. • Odbiór mini-projektu MP2 • Ćwiczenia z realizacji pozostałych, wybranych konstrukcji UML w obiektowych językach programowania.
7	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie modelu relacyjnego w obiektowych językach programowania • Wykorzystanie modelu relacyjnego w obiektowych językach programowania (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Odbiór mini-projektu MP3 • Kończenie projektów końcowych. • Ostateczny termin wysłania dokumentacji projektowej.
8	<ul style="list-style-type: none"> • Użyteczność (<i>usability</i>) graficznych interfejsów użytkownika • Powtórzenie materiału 	<ul style="list-style-type: none"> • Odbiór projektów końcowych. • Wszystkie sprawy związane z zaliczeniem ćwiczeń (w tym kolokwia poprawkowe).

3. Mini-projekty

Ich celem jest praktyczne sprawdzenie zrozumienia sposobów implementacji poszczególnych konstrukcji z modelu pojęciowego (klasy, asocjacje, ekstensja, itp.) jak również stworzenie fundamentu do projektu końcowego. Każdy z mini-projektów zawiera realizację różnych konstrukcji zgodnie z poniższą tabelą. Powinien posiadać też metodę `main` ilustrującą ich działanie. Terminy oddawania: patrz załączony plan zajęć. Istnieje możliwość oddawania mini projektów na późniejszych zajęciach, ale wiąże się to z 50% redukcją oceny. Elementy MP, które podlegają ocenie:

MP 1 Klasy, atrybuty	MP 2 asocjacje	MP 3 dziedziczenie
<ul style="list-style-type: none"> • Ekstensja • Atr. Złożony 	<ul style="list-style-type: none"> • Binarna • Z atrybut 	<ul style="list-style-type: none"> • Klasa abstr. i polimorfizm • Overlapping

<ul style="list-style-type: none"> • Atr. Opcjonalny • Atr. Powt. • Atr. Klasowy • Atr. Pochodny • Met. Klas	<ul style="list-style-type: none"> • Kwalifikowana • Kompozycja	<ul style="list-style-type: none"> • Wielodziedziczenie • Wieloaspektowe • Dynamiczne
---	--	--

Mini-projekty są ważną częścią składową oceny końcowej (patrz punkt 5.1.1). W związku z tym warto je dobrze wykonać.

4. Projekt

Projekt składa się z dwóch części: dokumentacyjnej oraz implementacyjnej. Jego tematyka powinna być tak dobrana aby dało się stworzyć odpowiednią liczbę (8 - 12) sensownych klas biznesowych. W związku z tym raczej odpadają wszelkie aplikacje narzędziowe, systemowe, odtwarzacze multimediiów, itp. W razie wątpliwości należy skonsultować się z prowadzącym ćwiczenia.

4.1. Dokumentacja

4.1.1. Część analityczną:

- 4.1.1.1. Cel
- 4.1.1.2. Zakres
- 4.1.1.3. Kontekst
- 4.1.1.4. Wymagania funkcjonalne
- 4.1.1.5. Wymagania нефunkcjonalne
- 4.1.1.6. Ewolucja systemu
- 4.1.1.7. Diagram przypadków użycia
- 4.1.1.8. Analityczny diagram klas.

4.1.2. Część projektowa

- 4.1.2.1. Implementacyjny diagram klas. Wszystkie konstrukcje nie istniejące w danym języku programowania są zamienione (zgodnie z podjętymi decyzjami projektowymi) na równoważne.
- 4.1.2.2. Opis/uzasadnienie podjętych decyzji projektowych (zmian dokonanych pomiędzy diagramami analitycznymi oraz projektowymi).

4.1.3. Dokumentację projektową oddajemy w postaci **jednego** pliku PDF (*MSI_Grupa_Nazwisko_Imię_NrIndeksu.PDF*) wysłanego na adres mailowy prowadzącego ćwiczenia. Ostateczny termin – patrz załączony plan zajęć.

4.2. Implementacja

Szczegóły oceny – patrz pkt. 5.2.1.

4.2.1. Fragment struktury (w wariantcie minimalnym, przynajmniej 4 klasy z odpowiednimi powiązaniem; minimum 2 asocjacje oraz 1 dziedziczenie).

- 4.2.2. Metody potrzebne do realizacji wybranego przypadku (lub przypadków) użycia (np. sprzedaż towaru, wypożyczenie samochodu itp.).
- 4.2.3. Projekt powinien zawierać przykładowe dane (np. generowane w klasie `main`).
- 4.2.4. Część implementacyjna projektu będzie indywidualnie odbierana w czasie zajęć (patrz dalej). W związku z tym nie trzeba jej przekazywać w żadnej trwałej formie.
- 4.2.5. Językiem implementacji może być Java, C# lub C++. Inne języki wymagają zgody prowadzącego ćwiczenia.

4.3. **Każdy** projekt będzie indywidualnie odbierany. W trakcie odbioru można spodziewać się szczegółowych pytań dotyczących sposobu implementacji, np. „co by było gdyby...”, „dlaczego jest to zrobione w ten sposób...”, „proszę dokonać następującej modyfikacji...”. Osoby, które samodzielnie wykonały projekt nie powinny mieć problemów z udzieleniem odpowiedzi na powyższe pytania. Brak umiejętności odpowiedzi na powyższe pytania oznacza **brak zaliczenia ćwiczeń**.

4.4. Ocenie będzie podlegać:

- 4.4.1. Trudność zadania,
- 4.4.2. Zakres zrealizowanej funkcjonalności,
- 4.4.3. Elegancja zaimplementowanych rozwiązań.

5. Zaliczenie ćwiczeń

Ocena końcowa z ćwiczeń składa się z następujących składowych:

- 5.1. Punkty (maks 100 pkt.; liczy się suma - nie trzeba indywidualnie zaliczać każdego elementu)
  - 5.1.1. Punkty za kolokwium (maks. 50 pkt.)
  - 5.1.2. Punkty za mini-projekty (maks. 15 + 20 + 15 = 50 pkt.),
- 5.2. Ocena z projektu,
  - 5.2.1. Ocena za implementację.
  - 5.2.2. Ocena za dokumentację

Z każdej części (5.1 i 5.2) trzeba otrzymać ocenę pozytywną. W związku z tym osoby, które np. zaliczą MP, a nie zaliczą projektu **nie zaliczą ćwiczeń**.

Dodatkowo można zdobyć punkty za rozwiązania zadań podanych w czasie wykładów. Te bonusowe punkty doliczane są do ogólnej liczby punktów (patrz pkt. 5.1) pod warunkiem posiadania co najmniej 50% pkt.

6. Terminy

Terminy realizacji poszczególnych zadań (mini-projekty, dokumentacja projektu końcowego, implementacja projektu końcowego) są podane w tabeli (pkt. 2). Są one ostateczne co oznacza, że po ich upływie zadania **nie będą przyjmowane**.

Nie ma również możliwości zaliczania przedmiotu po zakończeniu semestru, warunkowo na egzaminie, w sesji poprawkowej, itp.

7. Egzamin

Aktualnie egzamin z MSI składa się tylko z części zadaniowej.

7.1. Należy stworzyć prosty analityczny diagram klas (pojęciowy) na podstawie tekstowych wymagań.

7.2. Oprócz tego krótko opisać sposób implementacji poszczególnych konstrukcji, uzasadnić kryteria wyboru, podać zalety i wady oraz fragmenty pseudo-kodu (np. w języku Java).

Istnieje możliwość pisania egzaminu bez części „implementacyjnej” (pkt. 7.2). W takiej sytuacji można otrzymać co najwyżej ocenę *dostateczną plus* (3,5).

Osoby mające ocenę 5,0 z ćwiczeń są zwolnione z egzaminu.

8. Materiały

8.1. Książka: M. Trzaska: „Modelowanie i implementacja systemów informatycznych”. Rok 2008. Wydawnictwo PJWSTK. Stron 299. ISBN 978-83-89244-71-3.

- Wersja elektroniczna (eBook działający na Windows, iOS, urządzeniach mobilnych oraz czytnikach): [ksiegarnia internetowa Virtualo.pl](http://ksiegarnia.internetowa.Virtualo.pl).
- Wersja drukowana: [sklep PJWSTK](http://sklep.PJWSTK).
- Fragmenty w PDF: <http://www.mtrzaska.com/mas-ksiazka>

8.2. Książki:

- J. Płodzień, E. Stemposz: Analiza i projektowanie systemów informatycznych, wydawnictwo PJWSTK, 2003 i wydanie II-gie rozszerzone 2005.
- Ewa Stemposz, Andrzej Jodłowski, Alina Stasiecka: Zarys metodyki wspierającej naukę projektowania systemów informacyjnych. Wydawnictwo PJWSTK, 2013. ISBN 978-83-63103-39-2

8.3. Informacje ogólne (mogą pojawiać się nowsze wersje).

<http://www.mtrzaska.com/msi-informacje>

8.4. Wersja elektroniczna wykładów:

<http://www.mtrzaska.com/msi>

Ze względu na skomplikowanie omawianych zagadnień, zaleca się uczęszczanie na wykład (niezależnie od tego, że powyższe materiały są dostępne *on-line*).

8.5. Bezpłatne książki on-line:

8.5.1. Bruce Eckel - Thinking in Java: <http://www.mindview.net/Books/TIJ/>

8.5.2. Allen B. Downey - How to Think Like a Computer Scientist: Java Version: <http://www.greenteapress.com/thinkapjava/>

8.5.3. Robert Sedgewick and Kevin Wayne - Introduction to Programming in Java: An Interdisciplinary Approach: <http://introcs.cs.princeton.edu/home/>

9. Narzędzia implementacyjne

Ze względu na fakt iż istnieje dość duża dowolność wyboru technologii realizacji projektu, nie ma listy narzędzi obowiązkowych. Niemniej poniżej umieszczono listę aplikacji, które mogą być przydatne:

- Narzędzia CASE (edytory diagramów):
  - NetBeans for Java: <http://www.netbeans.org/> (umożliwia m.in. tworzenie diagramów UML)
  - MS Visio (dostępny na licencji ELMS dla studentów PJWSTK),
  - Visual Paradigm Community Edition: <http://www.visual-paradigm.com>,
  - ArgoUML: <http://argouml.tigris.org/>,
  - MagicDraw Community Edition: <http://www.magicdraw.com>,
  - StarUML: <http://staruml.sourceforge.net/en/>,
  - Obszerna lista narzędzi: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_UML_tools.
- IDE
  - Eclipse for Java: <http://www.eclipse.org/>,
  - NetBeans 6.x for Java: <http://www.netbeans.org/>,
  - MS Visual Studio (dostępny na licencji ELMS dla studentów PJWSTK).
- Edytory GUI
  - wbudowany w NetBeans 6.x;
  - dla Eclipse: Jigloo SWT/Swing GUI Builder (<http://www.cloudgarden.com/jigloo/>);
  - dla Eclipse: WindowBuilder Pro - po przejęciu przez Google darmowy (<http://code.google.com/intl/pl/webtoolkit/tools/wbpro>);
  - wbudowany w MS Visual Studio.

10. Uwagi

W razie wątpliwości proszę o kontakt: mtrzaska@pjawst.edu.pl